

بررسی نحوه گذراندن اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه آزاد اردستان*

فرزانه واصفیان^۱

محمد باقری^۲

شیوا آزادی پور^۳

فریبا واصفیان^۴

چکیده

هدف کلی پژوهش بررسی چگونگی گذراندن اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان بود. پژوهش کاربردی بوده و از روش توصیفی - پیمایشی استفاده شد. به منظور گردآوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. ضریب پایایی پرسشنامه در سطح آلفای کرانباخ ۰/۸۶ برآورد شد. پژوهش در شش فرضیه به بررسی میزان ساعات مشارکت در فعالیتهای ورزشی، استفاده از رسانه‌ها، مشارکت در فعالیتهای هنری، مطالعه، میزان رضایت‌مندی از چگونگی گذراندن اوقات فراغت و مشارکت در فعالیتهای شغلی به منظور کسب درآمد پرداخت. نتایج نشان داد تنها فرضیه‌ها دوم و ششم یعنی استفاده از رسانه‌های تلویزیون، رادیو و مشارکت در فعالیتهای شغلی به منظور کسب درآمد تأیید شد.

کلید واژه: اوقات فراغت، دانشجوی، دانشگاه آزاد، واحد اردستان.

* تاریخ وصول: ۱۳۹۲/۱/۱۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۱/۲۶

۱ - استادیار علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان، اردستان، ایران farzaneh_vasefian@yahoo.com

۲ - مربی گروه کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان، اردستان، ایران Delsokhtegan@chmail.ir

۳ - مربی گروه عمومی و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان، اردستان، ایران

۴ - کارشناس مشاوره و آموزگار دوره ابتدایی خمینی شهر، خمینی شهر، ایران

۱- طرح مسأله

اهمیت جوانان در تمام جوامع بشری بقدری است که آنها را سرمایه‌های اصلی و بنیادین هر جامعه محسوب می‌کنند. اگر از این سرمایه به نحو مطلوب استفاده شود سعادت، در غیر این صورت انحطاط جامعه را به همراه خواهد داشت. به عبارتی بیشترین صدماتی که ممکن است برای جوانان آسیب‌های طولانی مدت را در برداشته باشد برگرفته از اوقاتی است که این قشر عظیم اجتماع در آن لحظات هیچگونه تکلیف یا کار موظفی را عهده‌دار نبوده و مایل است براساس علاقه خود اوقات مذکور را سپری نماید (افروز، ۱۳۷۰، ۲۲).

بدون تردید زمانی که از اوقات فراغت بحث به میان می‌آید، منحنی از ارزشمندی این اوقات است. هنگامی بسیار حساس و پرمعنا، اوقاتی سرنوشت‌ساز از کتاب زندگی که نیازمند اراده‌هایی استوار و اندیشه‌هایی خلاق است. در چنین موقعیتی هر نوع فعالیتی که بتواند درصدی حتی اندک از شور، هیجان و انرژی اعضای خانواده بالانخص جوانان را ارضا و تخلیه نماید کمک بزرگی در کنترل و پیشگیری از کجروی‌ها و انحرافات اجتماعی به شمار می‌آید.

بی‌شک جوانان که از حساسترین اقشار جامعه محسوب می‌شوند در مصاف با این دشواری‌ها دچار آسیب‌پذیری بیشتری می‌گردند و به تبع این آسیب‌ها و ناملازمات، هویت فرهنگی و انسانی آنها مورد تهدید قرار می‌گیرد. اوقات فراغت محصول دوران نواندیشی انسان در مورد سرنوشت خویش و دوران‌رهایی از فعالیت‌های یدی و جمعی می‌باشد. امروزه دیگر اوقات فراغت یک پدیده جانبی نیست بلکه یکی از حوزه‌های مهم تمدن جدید است که با گسترش خود، کم و کیف تولید فرهنگی را هم دگرگون ساخته است (تند نویس، ۱۳۸۱، ۵۴).

مسأله اوقات فراغت جوانان و نوجوانان یکی از موضوعات مهمی است که همیشه مورد توجه علمای تعلیم و تربیت، جامعه‌شناسان و روانشناسان بوده است. اوقات فراغت موضوع روشن و آشکاری است که به عنوان یک عنصر اساسی و نیاز انسانی در زندگی میلیاردها انسان در جهان به شمار می‌آید و به عنوان یک پدیده فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی موضوع مشترک بین تمامی قشرهای جامعه است و به دلیل اهمیت و ویژگی که دارد توجه عمده‌ای را به خود جلب نموده است.

در حقیقت آنچه موضوع فراغت را مهم و تأثیر آن را با اهمیت می‌سازد پرداختن داوطلبانه و خارج از الزام به کاری است که باعث رضایت درونی فرد می‌شود. بیشتر اختراعات و اکتشافات بشری که بوسیله دانشمندان و متفکران صورت گرفته است محصول تفکر و قوه ابتکار و خلاقیتی است که در زمان فراغت حاصل آمده است و بیشتر جرائم و بزهکاری‌ها نیز در اوقات فراغت صورت می‌گیرد. اگر انسان برای اوقات فراغت خود برنامه یا فعالیتی نداشته باشد آنگاه اوقات

فراغت به بیکاری تبدیل می‌شود و بیکاری نیز عموماً سبب افت و جرم می‌شود و هرگونه بی-توجهی و سهل‌انگاری بالأخص در مورد اوقات فراغت جوانان دانشجو که قشر عمده و مولد جامعه ما را تشکیل می‌دهند می‌تواند تأثیرات و نتایج جبران‌ناپذیری را نه تنها برای جوانان، در واقع در کلیه جنبه‌های جامعه بجای گذارد.

از آنجایی که جوانان و بالأخص دانشجویان قشر عظیمی از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده که در واقع آینده‌سازان جامعه محسوب می‌گردند لذا لازم است به اوقات فراغت آنان که نقش مهمی را در سلامت روح و جسم آنها دارد توجه نموده و این مسأله در مورد دانشجویانی که در محیط‌هایی با امکانات محدودتر تحصیل می‌نمایند، علاوه بر مسایلی چون دور بودن از محیط خانواده و تفاوت‌های فرهنگی که بعضاً بسیار می‌تواند عوامل تشدید کننده و مؤثرتر در به انحطاط کشیدن جوانان را سبب گردد اهمیتی مضاعف می‌یابد. بر این اساس پژوهش حاضر در نظر دارد به بررسی چگونگی گذراندن اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان بپردازد.

۲- روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع «کاربردی» است. با توجه به ماهیت موضوع و هدف‌های پژوهش از روش تحقیق «توصیفی- پیمایشی» استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ که مشتمل بر ۲۰۲۹ نفر می‌باشند. برای برآورد واریانس جامعه و تعیین حجم نمونه ابتدا یک گروه ۳۰ نفری از پاسخگویان به صورت تصادفی انتخاب شده و از طریق توزیع پرسشنامه در بین آنها واریانس محاسبه شد. بر اساس واریانس و فرمول حجم نمونه (سرمد و بازرگان، ۱۳۷۴، ۱۱۵) حجم نمونه ۱۴۶ نفر برآورد شد. از آنجا که مقایسه نظرات پاسخگویان با توجه به جنسیت، محل سکونت و گروه تحصیلی از اهداف این پژوهش بود، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم استفاده شد.

۳- ابزار تحقیق

با توجه به اهداف پژوهش، ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته بوده است (که بر اساس مطالعات تطبیقی و اسنادی و با توجه به اهداف پژوهش تدوین شده). سؤالات پژوهش مشتمل بر ۱۱۲ سؤال بسته پاسخ و کوتاه پاسخ در شش دسته می‌باشد هر دسته از سؤالات پرسشنامه بخشی از چگونگی گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان را سنجیده است. ضریب پایایی پرسشنامه نیز از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۶ بدست آمد که در سطح آلفای ۱٪ معنادار می‌باشد و حاکی از اعتبار بالای ابزار اندازه‌گیری است.

تحلیل داده‌های پژوهش حاضر در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم افزار SPSS ۱۶ انجام شد. در سطح آمار توصیفی با استفاده از مشخصه‌های آماری میانگین و انحراف معیار به توصیف داده‌های پژوهش پرداخته شده و در سطح آمار استنباطی نیز از آزمون‌های t تک متغیره، تحلیل واریانس چند متغیره (تحلیل مانوآ)، آزمون LSD استفاده شد.

۴- یافته‌ها

فرضیه اول: بین میزان ساعات پرداختن به فعالیت‌های ورزشی در زمان اوقات فراغت دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

جدول (۱) میانگین ساعات پرداختن دانشجویان به فعالیت‌های ورزشی

جنسیت	میانگین	انحراف معیار	t	P	n
دختر	۲/۵	۲/۷	۰/۵۱	۰/۶	۳۴
پسر	۲/۲	۲/۷			۵۰

بر اساس یافته‌های جدول (۱) t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای پنج درصد بزرگتر می‌باشد. بنابراین بین دانشجویان دختر و پسر در زمان اوقات فراغت ساعاتی که صرف فعالیت‌های ورزشی می‌کنند تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین سایر بررسی‌ها نشان داد، بیشترین فعالیت ورزشی دانشجویان دختر ورزش‌های والیبال و کمترین فعالیت‌های ورزشی تنیس، بوکس و فوتسال می‌باشد. همچنین بیشترین فعالیت ورزشی دانشجویان پسر ورزش فوتبال با ۲۷/۸ و کمترین فعالیت ورزشی مربوط به ورزش‌های بسکتبال، کشتی و کبدی می‌باشد.

نتایج مقایسه فعالیت‌های ورزشی دانشجویان بر حسب گروه‌های تحصیلی، مقطع، سن و محل سکونت نیز نشان داد، بیشترین فعالیت ورزشی دانشجویان گروه معماری و کشاورزی صرف ورزش بدن سازی و بیشترین فعالیت ورزشی دانشجویان گروه فنی- مهندسی صرف ورزش فوتبال می- شود. بیشترین فعالیت ورزشی دانشجویان مقطع کاردانی والیبال و فوتبال، بیشترین فعالیت ورزشی دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد بدن سازی می‌باشد. بیشترین فعالیت ورزشی دانشجویان بومی ورزش فوتبال، دانشجویان غیربومی بدن سازی می‌باشد. بیشترین فعالیت ورزشی دانشجویان کلیه‌ی گروه‌های سنی ورزش بدن سازی می‌باشد.

فرضیه دوم: بین میزان ساعات استفاده از رسانه‌ها در زمان اوقات فراغت دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

مقایسه میانگین و انحراف معیار نمرات ساعات استفاده از رسانه‌ها در زمان اوقات فراغت دانشجویان نشان داد. بیش از ۹۰ درصد دانشجویان از رسانه‌های مختلف در اوقات فراغت استفاده

می‌کنند که بیشترین درصد استفاده مربوط به دانشجویان خوابگاهی با ۹۳ درصد، دانشجویان گروه سنی ۲۶ و بالاتر با ۱۰۰ درصد و دانشجویان کارشناسی ارشد با ۹۵/۲ درصد می‌باشد. همچنین نتایج مقایسه نمرات ساعات استفاده از رسانه‌های مختلف نشان داد دانشجویان پسر بیش از دانشجویان دختر ساعات بیشتری را صرف تماشای برنامه‌های تلویزیون و استفاده از سی‌دی می‌کنند.

همچنین نتایج مقایسه‌ها نشان داد، بیشترین اولویت مربوط به برنامه‌های علمی-آموزشی و بیشترین الویت مربوط به استفاده از سی‌دی موسیقی‌های داخلی توسط دانشجویان گروه فنی-مهندسی می‌باشد. دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر از برنامه‌های رادیو استفاده می‌کنند اما بیشترین الویت استفاده از برنامه‌های موسیقی رادیویی توسط دانشجویان پسر گروه فنی-مهندسی است. بیشترین الویت استفاده از جستجوهای اینترنتی-علمی در سایت‌های داخلی مربوط به دانشجویان پسر گروه فنی-مهندسی و بیشترین الویت تماشای فیلم‌های سینمایی ماهواره توسط دانشجویان دختر گروه کشاورزی است. در ادامه برخی از جداول آورده شده است.

جدول (۲) توزیع فراوانی و درصد استفاده دانشجویان از رسانه‌ها

جنسیت	استفاده از رسانه‌ها				جمع	
	بله		خیر		فراوانی	درصد
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد		
زن	۵۷	۹۰/۵	۶	۹/۵	۶۳	۱۰۰
مرد	۷۴	۹۰/۲	۸	۹/۸	۸۲	۱۰۰
جمع	۱۳۱	۹۰/۳	۱۴	۹/۷	۴۵	۱۰۰

نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد بیش از ۹۰ درصد دانشجویان دختر و پسر از رسانه‌ها استفاده می‌کنند.

جدول (۳) مقایسه میانگین نمرات ساعات استفاده دانشجویان از رسانه‌ها

رسانه‌ها	جنسیت	میانگین	انحراف معیار	t	P	n
تلویزیون	دختر	۶/۳۷	۶/۴	-۳/۳	۰/۰۰۱	۵۷
	پسر	۱۳/۷۳	۱۵/۴			۷۹
سی‌دی	دختر	۴/۷۴	۷/۵	-۲/۰۶	۰/۰۴۱	۵۷
	پسر	۸/۴۵	۱۱/۶			۶۹
ماهواره	دختر	۶/۹۶	۱۴/۵۶	-۰/۴	۰/۶	۴۱
	پسر	۸/۱۹	۱۲/۶۹			۶۱
کامپیوتر	دختر	۱۳/۵	۱۵/۱۹	-۰/۶	۰/۸	۵۷
	پسر	۱۵/۴	۱۶/۸			۷۴
رادیو	دختر	۲/۴۸	۸/۴۴	۱/۰۳	۰/۰۳	۴۶
	پسر	۱/۳۵	۲/۰۱			۶۳
سینما	دختر	۱/۳	۱/۸	-۱/۱	۰/۰۷	۴۱
	پسر	۲/۶	۷/۲			۶۲

بر اساس یافته‌های جدول (۳) مشاهده شده در خصوص استفاده از تلویزیون، سی‌دی، رادیو و سینما از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای پنج درصد کوچکتر می‌باشد بنابراین از نظر دانشجویان دختر و پسر در ساعات استفاده از برنامه‌های مذکور در زمان اوقات فراغت تفاوت معناداری وجود دارد.

مقایسه میانگین ساعات نشان می‌دهد دانشجویان پسر بیشتر از دانشجویان دختر در زمان اوقات فراغت خود از برنامه‌های تلویزیون و سی‌دی استفاده می‌کنند. در خصوص استفاده از ماهواره و کامپیوتر t مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای پنج درصد بزرگتر می‌باشد بنابراین از نظر دانشجویان دختر و پسر میزان ساعات استفاده از برنامه‌های ماهواره و کامپیوتر تفاوت معناداری وجود ندارد. به عبارتی دانشجویان دختر و پسر در اوقات فراغت به یک نسبت از برنامه‌های ماهواره و کامپیوتر استفاده می‌کنند. فرضیه سوم: بین میزان ساعات پرداختن به فعالیت‌های هنری در زمان اوقات فراغت دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

جدول (۴) میانگین نمرات ساعات شرکت در فعالیت‌های هنری

جنسیت	میانگین	انحراف معیار	t	P	n
دختر	۳/۱۷	۳/۶	۰/۸	۰/۳	۱۷
پسر	۲/۱۳	۱/۷			۱۱

بر اساس یافته‌های جدول (۴) دانشجویان دختر و پسر در زمان اوقات فراغت به یک نسبت در فعالیت‌های هنری شرکت می‌کنند، و دانشجویان معماری بیش از سایر گروه‌ها ساعاتی از اوقات فراغت خود را صرف فعالیت‌های هنری می‌کنند.

فرضیه چهارم: بین میزان ساعات مطالعه دانشجویان در زمان اوقات فراغت تفاوت وجود دارد. در مقایسه میانگین نمرات ساعات صرف مطالعه مجلات، روزنامه‌ها و کتب بین دانشجویان دختر و پسر در گروه‌های تحصیلی مختلف تفاوت معناداری مشاهده نشد. همچنین سایر نتایج حاکی است که دانشجویان دختر و پسر گروه فنی - مهندسی بیشترین زمان را صرف مطالعه می‌کنند و بیشترین اولویت دختران مطالعه مجلات، روزنامه‌های اجتماعی و خانوادگی و بیشترین الویت دانشجویان پسر مطالعه مجلات ورزشی و روزنامه‌های اقتصادی می‌باشد.

جدول (۵) مقایسه میانگین نمرات میزان ساعات مطالعه مجلات در زمان اوقات فراغت دانشجویان

بر حسب جنسیت

جنسیت	میانگین	انحراف معیار	t	P	n
دختر	۳/۸۲	۶/۹	۰/۸	۰/۹	۵۱
پسر	۲/۸	۶/۳			۶۹

بر اساس یافته‌های جدول (۵) دانشجویان دختر و پسر در اوقات فراغت به یک نسبت زمان صرف مطالعه مجلات می‌کنند.

جدول (۶) میانگین نمرات ساعات مطالعه دانشجویان

منابع مطالعاتی	جنسیت	میانگین	انحراف معیار	t	P	n
روزنامه‌ها	دختر	۲/۱۸	۱/۰۸	-۰/۶۵	۰/۶	۴۴
	پسر	۲/۳۳	۱/۰۸			۴۵
مجلات	دختر	۳/۸۲	۶/۹	۰/۸	۰/۹	۵۱
	پسر	۲/۸	۶/۳			۶۹
کتاب	دختر	۳/۵	۱/۶۳	۲/۸	۰/۷	۲۹
	پسر	۲/۴	۱/۵۳			۳۸

بر اساس یافته‌های جدول (۶) دانشجویان دختر و پسر در اوقات فراغت به یک نسبت زمان صرف مطالعه می‌کنند.

فرضیه پنجم: بین میزان رضایت‌مندی دانشجویان دختر و پسر از چگونگی گذراندن اوقات فراغت خود تفاوت وجود دارد.

جدول (۷) میانگین میزان رضایت از چگونگی گذراندن اوقات فراغت

جنسیت	میانگین	انحراف معیار	t	P	n
دختر	۲/۹۵	۱/۱۸	۰/۰۷	۰/۹	۴۹
پسر	۲/۹۴	۱/۲۸			۷۰

بر اساس یافته‌های جدول (۷) میزان رضایت‌مندی دانشجویان دختر و پسر از چگونگی گذراندن اوقات فراغت خود یکسان است.

فرضیه ششم: بین میزان ساعات صرف فعالیت‌های شغلی به منظور کسب درآمد در زمان اوقات فراغت دانشجویان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

جدول (۸) میانگین ساعات صرف فعالیت‌های شغلی به منظور کسب درآمد بر حسب جنسیت

جنسیت	میانگین	انحراف معیار	t	P	n
دختر	۱/۷	۰/۴۲	۲/۸	۰/۰۰۰	۴۴
پسر	۱/۵	۰/۵			۷۴

بر اساس یافته‌های جدول (۸) از نظر دانشجویان دختر و پسر ساعات صرف فعالیت‌های شغلی به منظور کسب درآمد در اوقات فراغت تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه میانگین نمرات نشان می‌دهد در زمان اوقات فراغت دانشجویان دختر بیش از دانشجویان پسر به فعالیت‌های شغلی به منظور کسب درآمد می‌پردازند.

۵- نتیجه‌گیری

پژوهش در شش فرضیه به بررسی تفاوت نظرات دانشجویان دختر و پسر در میزان ساعات مشارکت در فعالیت‌های ورزشی، استفاده از رسانه‌ها (تلویزیون، سینما، سی‌دی، رادیو، کامپیوتر و ماهواره)، مشارکت در فعالیت‌های هنری، مطالعه (مجلات، روزنامه‌ها و کتب)، میزان رضایت‌مندی از چگونگی گذراندن اوقات فراغت و مشارکت در فعالیت‌های شغلی به منظور کسب درآمد پرداخت. نتایج حاصل از بررسی‌ها نشان داد تنها فرضیه‌های دوم و ششم یعنی استفاده از رسانه‌های تلویزیون و رادیو و مشارکت در فعالیت‌های شغلی به منظور کسب درآمد در سطح خطای پنج درصد تأیید شد. همچنین سایر بررسی‌ها نشان داد در زمان اوقات فراغت پسران بیشتر از دختران از تلویزیون و دختران بیش از پسران از رادیو استفاده می‌کنند. دختران و پسران گروه معماری بیش از سایر گروه‌ها در زمان اوقات فراغت در فعالیت‌های شغلی به منظور کسب درآمد مشارکت می‌نمایند.

همچنین سایر نتایج حاکی از آن است که بیش از هفتاد درصد دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی مشارکت می‌کنند و تنها در ورزش‌های فوتبال و بدن سازی بیست درصد دانشجویان به صورت حرفه‌ای عمل می‌کنند و بیش از پنجاه درصد تنها به منظور گذران وقت و تفریح ورزش می‌کنند. دختران بیشتر ورزش والیبال و پسران فوتبال را ترجیح می‌دهند.

بیش از نود درصد دانشجویان از رسانه‌ها استفاده می‌کنند و این درصد در دانشجویان خوابگاهی، مقطع ارشد و گروه سنی ۲۶ به بالا بیش از سایرین می‌باشد. بیشترین الویت دختران فیلم‌های سینمایی و بیشترین الویت پسران خبرها و رویدادها می‌باشد. دختران گروه کشاورزی و پسران گروه فنی-مهندسی با میانگین یک تا پنج ساعت در هفته بیش از سایرین به تماشای فیلم در سینما می‌پردازند. دختران و پسران گروه کشاورزی با میانگین یک تا پنج ساعت در هفته و پسران گروه معماری بیش از ده ساعت در هفته بیشتر از سایر دانشجویان از سی‌دی استفاده می‌کنند. بیشترین الویت دانشجویان دختر و پسر در استفاده از سی‌دی موسیقی‌های داخلی است. همچنین بیشترین الویت دانشجویان دختر و پسر نیز استفاده از برنامه‌های موسیقی رادیویی است.

دانشجویان دختر و پسر گروه معماری بیش از ده ساعت در هفته با کامپیوتر کار می‌کنند و بیشترین الویت دانشجویان دختر و پسر در جستجوهای اینترنتی- علمی در سایت‌های داخلی است. بیش از شصت درصد دانشجویان دختر و بیش از سی درصد دانشجویان پسر کمتر از ده ساعت در هفته از برنامه‌های ماهواره استفاده می‌کنند و مابقی بین ده تا بیست ساعت در هفته از برنامه‌های ماهواره استفاده می‌کنند و بیشترین الویت دانشجویان دختر دیدن فیلم‌های سینمایی و دانشجویان پسر علاوه بر فیلم‌های سینمایی، برنامه‌های علمی- آموزشی است. دانشجویان دختر

گروه معماری دو تا سه روز در هفته و یک ساعت در روز و پسران معماری یک روز در هفته و یک تا دو ساعت در روز بیش از سایر دانشجویان در زمان اوقات فراغت در فعالیت‌های هنری شرکت می‌کنند و بیشترین فعالیت هنری دانشجویان دختر و پسر گروه معماری و کشاورزی طراحی و نقاشی است.

بیش از نیمی از دانشجویان تمایلی به مطالعه مجلات ندارند و تنها دانشجویان دختر گروه مهندسی بیش از دو ساعت در هفته و پسر کشاورزی کمتر از یک ساعت در هفته بیش از سایرین به مطالعه مجلات می‌پردازند. بیشترین الویت دانشجویان دختر مجلات علمی-آموزشی و بیشترین الویت پسران مجلات ورزشی است.

بیش از پنجاه درصد دانشجویان دختر و چهل درصد دانشجویان پسر کمتر از یک ساعت در هفته به مطالعه روزنامه می‌پردازند. بیشترین الویت دانشجویان دختر مطالعه روزنامه‌های اجتماعی و خانوادگی و بیشترین الویت دانشجویان پسر مطالعه روزنامه‌های اقتصادی است. بیش از شصت درصد دانشجویان دختر یک تا سه ساعت در هفته و بیش از هفتاد درصد دانشجویان پسر بیش از نه ساعت در هفته به مطالعه کتب می‌پردازند.

بیشترین الویت دانشجویان دختر و پسر مطالعه کتب درسی است. بیش از شصت درصد دانشجویان دختر و پسر از چگونگی گذراندن اوقات فراغت خود ناراضی هستند. بیش از سی درصد دانشجویان دختر و بیش از شصت درصد دانشجویان پسر گروه معماری به منظور کسب درآمد ساعاتی از اوقات فراغت خود را صرف فعالیت‌های شغلی می‌کنند.

نتایج این تحقیق با تحقیقات متعددی از جمله: گل محمدی (۱۳۸۳)، رحمانی و همکاران (۱۳۸۵)، حسینی (۱۳۷۷)، فتحی (۱۳۸۵)، اسماعیلی (۱۳۸۵)، نعمتی (۱۳۷۹)، شجاع الدین (۱۳۷۰)، سازمان ملی جوانان (۱۳۸۳)، زیوی و دیگران (۲۰۰۰)، چریستل و کارین^۲ (۲۰۰۳)، برنارد^۳ (۲۰۰۳) و وانگ^۴ (۲۰۰۲) همسو می‌باشد. چنانچه شجاع الدین در پژوهشی به بررسی نحوه گذراندن اوقات فراغت کارمندان ادارات آموزش و پرورش تهران با تأکید بر نقش تربیت بدنی پرداخته است بر اساس نتایج حاصل از تحقیق وی تفریح و گذراندن اوقات فراغت با اشکال مفید آن کمترین جایگاه را در میان کارمندان دارا می‌باشد. براساس آمار کسب شده در طرح تحقیقی انجام شده ۵۰/۵ درصد کارکنان اوقات فراغت خود را صرف رسیدگی به امور خانواده و

1. Zeiji & et al
2. Christel & Karin
3. Bernard
4. Kwang

۳۴ درصد صرف انجام شغل دوم و نهایتاً ۳۲ درصد اوقات فراغت خود را صرف تماشای تلویزیون می‌کنند.

اسماعیلی در بررسی چگونگی گذران اوقات فراغت دانش‌آموزان پسر دوره ابتدایی منطقه یک قم بر روی گروه ۱۰۰ نفری اعلام داشت، دانش‌آموزان در ایام فراغت در طول سال تحصیلی با اختصاص دادن زمان‌های متفاوت در هفته، اوقات فراغت خود را با برنامه‌های گوناگون پر می‌کنند. بطوریکه ورزش با ۹۸٪، تماشای تلویزیون با ۹۷٪ و نویسندگی با ۲۸٪ در اولویت‌های مختلف قرار دارند. حسینی چگونگی پربارکردن اوقات فراغت دانش‌آموزان پسر ابتدایی از دیدگاه معلمان مرد دوره ابتدایی منطقه دو قم را مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان داد که معلمان، مدیران مدرسه و والدین بایستی به دانش‌آموزان کمک کنند تا آنها بتوانند برای چگونگی گذران اوقات فراغت خود برنامه‌ریزی دقیق‌تر داشته باشند. ۸۶ درصد معلمان معتقدند دانش‌آموزان نسبت به فعالیت‌های پرورشی و ۱۴ درصد معتقدند که دانش‌آموزان نسبت به فعالیت‌های آموزشی علاقه و تمایل بیشتری دارند. در میان تأثیر فعالیت‌های مختلف در اوقات فراغت دانش‌آموزان، ۹۲٪ معلمان معتقدند که فعالیت‌های جسمانی بایستی جزء برنامه‌های همیشگی دانش‌آموزان منظور گردد.

رحمانی و همکاران در تحقیقی با عنوان بررسی جایگاه تربیت بدنی و ورزش در گذران اوقات فراغت دانشجویان پسر دانشگاه زنجان آورده است: گرایش جامعه تحقیق به تربیت بدنی و ورزش به عنوان یکی از روش‌های گذران اوقات فراغت، از میزان بالایی برخوردار می‌باشد. مشکلات تربیت بدنی و ورزش دانشگاه زنجان را برنامه ریزی ناموفق، عدم امکانات و تأسیسات لازم، کم توجهی مسئولان، مشکلات بودجه و اعتبارات مالی ذکر کرده بودند، همچنین در رابطه با جایگاه تربیت بدنی آورده است که ۷۴/۵ درصد دانشجویان علاقمندی خود را نسبت به ورزش در اوقات فراغت اعلام داشته اند که ورزش با کسب ۱۳/۲ درصد جایگاه چهارم را در بین فعالیت‌های فراغتی دانشجویان داشته است.

گل محمدی در پژوهشی با عنوان «آسیب شناسی اوقات فراغت نوجوانان ۱۲ تا ۱۷ ساله استان لرستان» دریافت که: نوجوانان ۱۲ تا ۱۷ ساله اوقات فراغت خود را به فعالیت‌های فرهنگی، تفریح، مطالعه آزاد، فعالیت‌های مذهبی، مهارتی، وقت گذرانی (مطلوب و نامطلوب) و ورزش می‌گذرانند و عمده ترین آسیب‌های اوقات فراغت این نوجوانان، عامل ساختاری سازمانی، عوامل فرهنگی، عدم مشارکت مردمی، شرایط نامطلوب اقتصادی، عدم اطلاع رسانی درست و نبود انگیزه می‌باشد.

تندنویس نیز در پژوهشی دریافت که ۸۲/۶ درصد دانشجویان روزانه تلویزیون تماشا می‌کنند و در یافته‌های این پژوهش ذکر شده که اولین فعالیت فراغتی برای دانشجویان ۲۱ دانشگاه از ۲۵ دانشگاه بزرگ کشور تماشای تلویزیون بوده است و با کسب ۱۶/۲ درصد از کل امتیازات در بین

۱۹ فعالیت فراغتی مقام نخست را کسب کرده‌است. دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر به تماشای تلویزیون می‌پردازند و در تعطیلات تابستان تماشای تلویزیون برای دانشجویان دختر و پسر اولین فعالیت فراغتی تلقی می‌شود. تماشای فیلم‌های سینمایی و سریال‌های تلویزیونی رتبه اول در مجموعه برنامه‌های تلویزیون را به خود اختصاص می‌دهد و پس از آن به ترتیب اخبار، برنامه‌های سیاسی، گزارش‌های ورزشی و غیره می‌باشد. (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۳، ۱۸۱).

زیژ و دیگران در رابطه با اوقات فراغت نشان دادند که نوجوانان بیش از آن که وقت خود را صرف گذران با خانواده کنند یا به انجام تکالیف درسی بپردازند وقت خود را صرف صحبت با همسالان می‌کنند.

چریستل و کارین طبق تحقیقی که روی ۵۵۵ دانش آموز دختر و پسر مدارس مختلف در زمینه شرکت آنان در اوقات فراغت که شامل فعالیت‌های بدنی (ورزش، تمرین) و فعالیت‌های هنری بود و همچنین تأثیر محرک‌های اجتماعی روی تشویق و یا جلوگیری از شرکت در فعالیت‌های زمان اوقات فراغت انجام داده بودند دریافتند که: دختران کمتر در فعالیت‌های بدنی در زمان اوقات فراغت شرکت می‌کنند و پسران بیشتر در این فعالیت‌ها در هر دو حوزه (هنر و ورزش) در اوقات فراغت شرکت می‌کنند و پسران درک بیشتری از قابلیت رقابت دارند. نتایج بدست آمده دلالت بر این داشت که مشارکت جوانان در فعالیت‌های اوقات فراغت بیشتر تحت تأثیر متغیر محرک‌های اجتماعی قرار می‌گیرد و بنابراین مربیان مجرب باید برای افزایش شرکت جوانان در فعالیت‌های سالم اوقات فراغت آنان را راهنمایی کنند.

وانگ در تحقیقی ۹۰۴ نوجوان را که تأثیر پذیری این نوجوانان از اولیاء و دوستان و سطح آگاهی خودشان از فعالیت‌های بدنی در اوقات فراغت مورد مطالعه قرار داد. بررسی پاسخ‌ها نشان داد که اگرچه یکی از دو گروه اولیاء و دوست تأثیر بیشتری از دیگری ندارد ولی فعالیت بدنی اولیاء و دوستان تأثیر تقویتی روی فعالیت بدنی افراد بالغ دارد.

فهرست منابع:

- ۱- اسماعیلی، رضا، ۱۳۸۵، جایگاه تفریح و اوقات فراغت در جوانان، فصلنامه پژوهشی فرهنگی، هنری فرهنگ اصفهان، ش ۳۲.
- ۲- افروز، غلامعلی، ۱۳۷۰، هنگامه‌های فراغت زمینه‌ساز بهداشت روانی و بستر خلاقیت‌ها، ماهنامه پیوند، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان وزارت آموزش و پرورش، ش ۱۴۳.
- ۳- تندنویس، فریدون، ۱۳۸۱، جایگاه ورزش در اوقات فراغت زنان ایران، مجله حرکت.
- ۴- حسینی، زهرا، ۱۳۷۷، فراغت، کار و بهره‌وری، مجله کار و جامعه وزارت کار.

- ۵- رحمانی، احمد و همکاران، ۱۳۸۵، بررسی و مقایسه نحوه گذراندن اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه‌های زنجان با تأکید بر نقش تربیت بدنی و ورزش، مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، دوره پنجم، ش ۳.
- ۶- سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۳، جوانان و گذراندن اوقات فراغت، انتشارات سازمان ملی جوانان.
- ۷- شجاع‌الدین، صدرالدین، ۱۳۷۰، بررسی نحوه گذراندن اوقات فراغت کارمندان ادارات آموزش و پرورش تهران با تأکید بر نقش تربیت بدنی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- ۸- گل محمدی، حسین، ۱۳۸۳، آسیب شناسی اوقات فراغت جوانان در ایران، نشریه راه مردم.
- ۹- نعمتی، علیرضا، ۱۳۷۹، شیوه‌های گذراندن اوقات فراغت معلمان استان زنجان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تبریز.
- 10- Bernard, C . (2003). *Comparing Time*. IATUR Conference 2003, VAB Brussels 17-19 September.
- 11- Christel, A.(2003). *How Women and Men spend Their Time*. Statistics in Focus Thems.
- 12- Kwang, A. (2002). *Korean People Leisure Time Change during 1981-2000*. Presented at IATUR Conference 2002, Oct 15-18 Lisbon, Portugal.
- 13- Zeiji, E. (2000). The role of Parents and Peer in the lieisure activities of Young adolescents, *Journal of Leisure Research*, vol 32, pp.281.